

Br. 01-833/23 834/23 i 835/23
Podgorica, 28.12.2023. godine
MK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/11 i 32/14) nakon završenog ispitnog postupka po sopstvenoj inicijativi

MIŠLJENJE

I Uvod

1. Grupa roditelja (XX. i ostali) učenika ... odjeljenja podnijela pritužbu u kojoj su između ostalog, naveli: da je problem rad učiteljice njihove djece XX; da je prije nekoliko dana, pomenuta učiteljica pričala djeci, po njima neodgovarajuću priču, zbog koje su se djeca uplašila (da je jedan učitelj izvršio ubistvo svog druga iz vatrenog oružja i to u holu škole); da je djeci saopštavala da je dobila otkaz radnog odnosa zbog „svetinja“; da je istakla djeci da taj učitelj koji je počinio ubistvo i dalje radi u školi i predaje djeci; da učiteljica djeci postavlja neprimjerena pitanja.

Roditelji u jednom od obraćanja ističu da je pomenuta učiteljica držala djecu i po nekoliko sati da stoje u čošku, gađavši ih sveskama, nazivala raznim imenima; da je za vrijeme dok je bila suspendovana dolazila kriomice u školu i odlazila kod djece; da konstantno djecu dijeli po nacionalnoj, vjerskoj, finansijskoj, kao i političkoj osnovi. Istakli su da su se više puta obratili školi radi rješenja problema, ali bezuspješno.

II Postupanje Zaštitnika

2. Zaštitnik je pokrenuo ispitni postupak i od JU OŠ „XX“ Školskog odbora te škole i Uprave za inepskijske poslove zatražio izjašnjenje.

Školski odbor OŠ „X“ je dostavio izjašnjenje u kojem se, između ostalog, navodi: da je na sjednici Školskog odbora koja je održana 29. 09. 2023. godine, direktorica škole, obavijestila članove da je nastavnici XX dana 29. 09. 2023. godine, predato Upozorenje o postojanju razloga za izricanje mjere za povredu radne obaveze, Rješenje o privremenom udaljenju zaposlenog (suspenziji) kao i Odluka o naknadi zarade; da je postupak pokrenut na osnovu Izjave roditelja učenika ...odjeljenja, kao i na osnovu izjava nastavnika XX i XX; da je direktorica članovima Školskog odbora pročitala pomenute izjave, kao i Upozorenje o postojanju razloga za izricanje mjere za povredu radne obaveze; da su na osnovu navedenog, kao i na osnovu ranijih pokrenutih postupaka protiv pomenute nastavnice, članovi Školskog odbora donijeli Odluku broj 1376 od 29.09.2023. godine o potrebi upućivanja nastavnice X X na procjenu radne sposobnosti nadležnoj zdravstvenoj ustanovi; da je na sjednici Školskog odbora, od 17.11.2023.g. direktorica škole obavijestila članove šta se dešavalo u prethodnom periodu u vezi sa pomenutom nastavnicom; da je održan sastanak sa učiteljicom, vanredni roditeljski sastanak u odjeljenju ... razreda, kao i vanredna sjednica Aktiva razredne nastave 09.10.2023. godine; da je nakon sprovedenih procedura i izvedenih dokaza, 18.10.2023. godine, donesena Odluka br. 1502 kojom se nastavnici XX izriče mjera uslovnog prestanka radnog odnosa ako zaposlena u penodu od 6 mjeseci od dana izrečene mjere učini težu povredu radne obaveze; da je istoga dana, održan sastanak sa roditeljima učenika ...

odjeljenja kako bi im se predočila odluka, a sastanku je prisustvovala i pomenuta nastavnica, koja je u trenutku kada je dobila priliku da pred roditeljima iznese svoje mišljenje o prethodnim događajima, napustila sastanak; da je desetak roditelja negodovalo i saopštilo Upravi škole da svoju djecu neće dovoditi u školu sve dok se imenovana "nastavnica ne smijeni", što su dana 20.10.2023. godine i potvrdili dostavljanjem pismenog obavještenja o bojkotu nastave; da je sa pomenutim roditeljima obavljen razgovor i predočene su im zakonske obaveze o redovnosti pohađanja nastave; da je nakon toga jedan učenik prešao u drugu školu, a ostali su uključeni u proces nastave; da je procedura procjene radne sposobnosti nastavnice u toku, da je upućen zahtjev za procjenom JU Domu zdravlja i Zavodu za zapošljavanje PJ X; da su od Zavoda za zapošljavanje dobili odgovor da nijesu nadležni za ovakvu vrstu procjene radne sposobnosti, a od Doma zdravlja nijesu dobili odgovor do sačinjavanja izjašnjenja Zaštitniku; da su Školu 20.10.2023. godine posjetili predstavnici Ministarstva prosvjete i razgovarali o pomenutoj situaciji.

Dostavljena je Odluka Školskog odbora od 29.09.2023. godine.

3. Direktorica Škole dostavila je izjašnjenje u kojem se hronološki navode mjere i radnje koje su preduzete od strane Škole, a koje je u velikoj mjeri istovjerno sa odgovorom Školskog odbora. Između ostalog, navodi se da su u međuvremenu svi učenici počeli da pohađaju nastavu (nakon bojkota roditelja), dok se jedan ispisa iz Škole; da je Zavod za zapošljavanje dostavio Školi odgovor da oni nijesu nadležni za ovakvu vrstu procjene radne sposobnosti koja je tražena.

U prilogu je dostavljena dokumentacija:

- ✓ izjava četiri roditelja od 27.09.2023.g;
- ✓ izjava XX i XX;
- ✓ Upozorenje o postojanju razloga za izricanje mjere za povredu radne obaveze od 29.09.2023.;
- ✓ Rješenje o privremenom udaljenju zaposlenog (suspenziji) od 29.09.2023. godine;
- ✓ Odluku Školskog odbora od 29.09.2023. godine;
- ✓ Odluka br 1502 kojom se nastavnici X izriče mjera uslovnog prestanka radnog odnosa;
- ✓ Obrazloženje Zavoda za zapošljavanje br. 1005/23-1764/2.

4. Uprava za inspekcijske poslove izvršila je inspekcijski nadzor nad radom JU OŠ „X“ od 10.11.2023. godine i Zaštitniku dostavila Zapisnik br. UPIM 0401-741/23-44196/3.

U Zapisniku se između ostalog, navodi da na dan vršenja nadzora (20.11.2023.g.) učenici odjeljenja ... redovno pohađaju nastavu. Nijesu nađene nepravilnosti u radu Škole.

5. Zaštitnik je od OŠ „X“ zatražio dopunsko izjašnjenje u kojem će se navesti izjava – izjašnjenje učiteljice na koju se odnosi pritužba.

Međutim do dana sačinjavanja ovog mišljenja nije dostavljeno dopunsko izjašnjenje.

III Utvrđene činjenice

6. Na osnovu dobijenih izjašnjenja, utvrđeno je:

- da je više roditelja ... odjeljenja JU OŠ „X“ isticalo primjedbe na rad učiteljice X X koja predaje tom odjeljenju;
- da je Škola tim povodom preduzimala radnje i mjere;
- da jedan period od 20.10. – 31.10.2023. godine, sedam učenika pomenutog odjeljenja nijesu dolazili na nastavu;
- da je 28.09.2023. godine direktorica Škole donijela rješenje o privremenom udaljenju zaposlene XX (suspenziji)
- da je 29.09.2023.g. Školski odbor dobio odluku da se učiteljica X uputi na procjenu radne sposobnosti;
- da je 18.10.2023. godine, direktorica Škole donijela odluku da je učiteljica XX počinila više težih povreda službene dužnosti tokom septembra 2023. godine i izrečena joj je mjera uslovnog prestanka radnog odnosa ako u periodu od šest mjeseci učini težu povredu radne obaveze;
- da je 10.11.2023. godine, Uprava za inspekcijske poslove – Prosvjetna inspekcija izvršila nadzor nad radom Škole i konstatovala da svi učenici ... odjeljenja redovno pohađaju nastavu, jedan učenik je ispisan iz Škole, a nijesu uočene nepravilnosti;

- da je sa situacijom u Školi upoznato Ministarstvo prosvjete čiji su predstavnici posjetili Školu 20.10.2023.g

IV Relevantni propisi

7. Ustavom Crne Gore („Sl. list CG“ br. 1/07), garantovano je:

Dijete uživa prava i slobode primjereno njegovom uzrastu i zrelosti.

Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe. (čl. 74)

8. Konvencijom o pravima djeteta UN-a utvrđuje se:

U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

U svim akcijama vezanim za dijete, bez obzira na to da li ih javna ili privatna ustanova socijalne zaštite, sudovi, upravni organi ili pravna tijela uzimaju, najbolji interesi djeteta će biti najvažniji. (čl. 3/1)

Države-potpisnice će poštovati pravo djeteta na slobodu misli, savjesti i religije.

Države-potpisnice će poštovati prava i društveni rodilja i, kada je to primjenljivo, staratelja, da daju usmjerenje djetetu u ispoljavanju njegovih prava na način koji je u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta.

Sloboda da se ispoljava vjera ili uvjerenja može se ograničiti samo na način propisan zakonom, i ako je to neophodno da bi se zaštitila javna sigurnost, red, zdravlje ili moral, ili osnovna prava i slobode drugih. (čl. 14)

Države članice se slažu da je obrazovanje djeteta usmjereno ka:

- (a) – razvoj djetetove ličnosti, talenta i mentalnih i fizičkih sposobnosti do njihovih krajnjih mogućnosti;
- (b) – razvoj poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda i principa utvrđenih Poveljom Ujedinjenih nacija;
- (c) – razvoj poštovanja djetetovih roditelja, njegovog/njenog kulturnog identiteta, jezika i vrednosti, nacionalnih vrednosti zemlje u kojoj dijete živi, zemlje iz koje potiče i civilizacija različite od njegove/njene sopstvene;
- (d) – pripremanje djeteta za odgovoran život u slobodnom društvu, u duhu razumevanja, mira, tolerancije, jednakosti polova, prijateljstva među narodima, etničkim, nacionalnim i verskim grupama i sa licima domorodačkog porekla;
- (e) – razvoj poštovanja prema prirodnoj okolini. (Član 29. stav 1)

9. Opštim zakon o obrazovanju i vaspitanju ("Službeni list RCG", br. 064/02, 031/05, 049/07, "Službeni list Crne Gore", br. 004/08, 021/09, 045/10, 073/10, 040/11, 045/11, 036/13, 039/13, 044/13, 047/17 059/21 od 04.06.2021, 076/21 od 09.07.2021, 146/21 od 31.12.2021, 003/23)

Obrazovanje i vaspitanje ima za cilj da:

- 1) obezbijedi mogućnost za svestrani razvoj pojedinca, bez obzira na pol, životno doba, invaliditet, socijalno i kulturno porijeklo, nacionalnu i vjersku pripadnost i tjelesnu i psihičku konstituciju;
- 2) zadovolji potrebe, interesovanja, želje i ambicije pojedinca za cjeloživotnim učenjem;
- 3) omogući postizanje međunarodno uporedivog nivoa znanja, vještina i kompetencija;
- 4) razvija svijest, potrebu i sposobnost za očuvanje i unapređenje ljudskih prava, pravne države, prirodne i društvene sredine, multietičnosti i različitosti;
- 5) razvija svijest o državnoj pripadnosti Crnoj Gori i njenoj kulturi, tradiciji i istoriji;
- 6) omogući pojedincu, u skladu sa sopstvenim mogućnostima, uključivanje i participaciju na svim nivoima rada i djelovanja;
- 7) razvija svijest o nacionalnoj pripadnosti, kulturi, istoriji i tradiciji;
- 8) doprinosi ostvarivanju strateških ciljeva Crne Gore. (čl. 2)

U javnoj ustanovi i u ustanovi kojoj je dodijeljena koncesija za izvođenje javno važećeg obrazovnog programa obrazovanje i vaspitanje je svjetovnog karaktera.

U ustanovi iz stava 1 ovog člana nije dozvoljeno religijsko djelovanje osim u ustanovama koje su licencirane kao srednje vjerske škole. 5

Ustanovom upravlja školski odbor. (čl. 72/1)

Direktor ustanove:

- 1) planira, organizuje i rukovodi radom ustanove;
- 2) organizuje racionalno i efikasno izvođenje obrazovnog programa;
- 3) obezbjeđuje jednakost učenika u ostvarivanju prava na obrazovanje i vaspitanje, u skladu sa njihovim sposobnostima;
- 4) priprema predlog godišnjeg plana rada i odgovoran je za njegovo sprovođenje;
- 5) rukovodi radom nastavnčkog, odnosno stručnog vijeća;
- 6) vrši izbor nastavnika, stručnih saradnika i drugih zaposlenih u ustanovi;
- 7) predlaže akt o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta;
- 8) vrši stručno-pedagoški nadzor;
- 9) odlučuje o pravima i obavezama zaposlenih, u skladu sa zakonom;
- 10) podstiče stručno obrazovanje i usavršavanje nastavnika i predlaže njihovo napredovanje;
- 11) donosi plan unapređenja kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada ustanove;
- 12) zastupa i predstavlja ustanovu i odgovoran je za zakonitost rada ustanove;
- 13) saraduje sa roditeljima i sredinom;
- 14) obrazuje komisije za provjeru znanja učenika u toku trajanja nastave, na zahtjev učenika, roditelja ili staratelja;
- 15) obavlja druge poslove, u skladu sa zakonom i statutom ustanove. (čl. 82/1)

10. Zakon o radu ("Službeni list Crne Gore", br. 074/19 od 30.12.2019, 008/21 od 26.01.2021, 059/21 od 04.06.2021, 068/21 od 23.06.2021, 145/21 od 31.12.2021) propisuje:

- 1) Povrede radnih obaveza mogu biti lakše i teže.
- (2) Povreda radne obaveze može da nastane činjenjem ili nečinjenjem zaposlenog.
- (3) Povrede radnih obaveza utvrđuju se zakonom, kolektivnim ugovorom i ugovorom o radu. (čl. 145)
Postupak utvrđivanja odgovornosti za povredu radne obaveze može da pokrene direktor saznanjem da je učinjena povreda radne obaveze ili na osnovu inicijative koju može da podnese svaki zaposleni.
- (2) Direktor je dužan da u roku od 15 dana od dana saznanja da je učinjena povreda radne obaveze, odnosno prihvatanja inicijative iz stava 1 ovog člana, dostavi zaposlenom pisano upozorenje o postojanju razloga za izricanje mjere za povredu radne obaveze.
- (3) Ako direktor odbije inicijativu iz stava 1 ovog člana dužan je da u roku od 15 dana od dana njenog podnošenja o tome obavijesti podnosioca inicijative, uz navođenje razloga za odbijanje inicijative.
- (4) Upozorenje iz stava 2 ovog člana sadrži: lične podatke zaposlenog, radno mjesto na koje je raspoređen, opis i vremenski okvir povrede radne obaveze, kao i naznaku da ima pravo da se usmeno izjasni o navodima i činjenicama koje ukazuju na povredu radne obaveze.
- (5) Zaposleni ima pravo da se o upozorenju iz stava 2 ovog člana izjasni u roku od 15 dana od dana dostavljanja upozorenja.
- (6) Ako se zaposleni ne izjasni o upozorenju u roku iz stava 5 ovog člana smatra se da je saglasan sa navodima i činjenicama koje su sadržane u upozorenju.
- (7) Zaposleni ima pravo u roku od pet dana od dana dostavljanja upozorenja da zahtijeva od direktora da se usmeno izjasni. (čl. 147 st.1-7)

11. Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda crne gore ("Službeni list CG", br. 042/11, 032/14)

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. (čl. 41/1)

V Zaključna ocjena

12. Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka, uočava se da je zbog određenih postupaka profesorice razredne nastave, učiteljice odjeljenja ..., više roditelja iskazalo primjedbe direktorici JU OŠ „X „ X. Zapaža se da u jednom

periodu usled odluke roditelja djeca nijesu redovno pohađala nastavu a što nije bilo u skladu sa najboljim interesima djece i svrhom obrazovanja i vaspitanja.

13. Nekoliko roditelja početkom septembra školske 2023/2024 godine iskazalo je primjebre na rad učiteljice koja predaje njihovoj djeci, učenicima/cama ... razreda. Tim povodom rukovodstvo OŠ „X“ preduzimala je brojne aktivnosti i s tim vezi su donijete određene odluke. Naime Školski odbor je učiteljicu uputio na procjenu radne sposobnosti, a nakon toga direktorica Škole je donijela odluku kojom se utvrđuje odgovornost pomenute učiteljica za više težih povreda radne obaveze i izrečena joj mjera uslovnog prestanka radnog odnosa. Zaštitnik zapaža da je nakon donijetih odluka, inspekcijski nadzor nad radom Škole vršila Prosvjetna inspekcija, 10.11.2023. godine, kada nije uočena niti jedna nepravilnost u postupanju Škole, a učenici su redovno pohađali nastavu.

14. Zaštitniku nije dostavljena pisana izjava učiteljice u vezi čijih postupanja je podnijeta pritužba. Na osnovu raspoloživih podataka zapaženo je da su određene odluke dostavljene učiteljici. Zaštitnik nema nadležnost da ukida, preinačuje ili poništava akte koje su donijeli drugi organi, u ovom slučaju Osnovna škola „X“, a zakonitost tih odluka se može cijeniti u odgovarajućim postupcima. Zaštitniku nije poznato da li je učiteljica na koju se odnose odluke, preduzimala pravne radnje u cilju zaštite svojih prava.

15. Zaštitnik primjećuje da su se slični problemi u ovoj ustanovi dešavali u prethodnom periodu u odnosu na istu učiteljicu, a kada je usled određenih neprofesionalnih radnji, obrazovno-vaspitna ustanova blagovremeno reagovala, kako ne bi došlo do eventualne zloupotrebe djece.

Cijenimo da je za uspješan obrazovno vaspitni rad potrebna i odgovarajuća atmosfera u školi i dobra komunikacija kako među učenicima, zaposlenima i učenicima, te zaposlenima i roditeljima. Ukoliko nema dobro uspostavljene komunikacije to se može negativno odraziti na učenike i na opšti rad u školi koja ima veliki broj djece. Takođe, nerazriješene situacije u komunikaciji među navedenim akterima nijesu u skladu sa ciljevima obrazovanja.

Na osnovu dokumentacije proizilazi da OS „X“ ima plan hospitacije časovima za školsku 2023/2024 godinu, prema kojem je planirana hospitacija časova odjeljske zajednica (ČOZ-a) kod učiteljice X X u ... odjeljenju, te da je Škola u postupku izrade novog plana hospitacije časova pomenute učiteljice, koji će naknadno biti dostavljen prosvjetnoj inspekciji.

16. Zaštitnik primjećuje da su u Školi preduzete brojne mjere i radnje u cilju rješavanja nastale situacije, ali iz dostavljene dokumentacije nije moguće ustanoviti koje je mjere i radnje preduzimala pedagoško-psihološka služba u cilju rješavanja problema koji su imali učenici ... odjeljenja usled kako su roditelji naveli neprimjerenih predavanja odnosno razgovora koje je imala učiteljica X. Pedagoško psihološka služba ima ulogu da pomaže djeci kod rješavanja problema sa kojima se suočavaju sa učenjem, drugovima/drugariama, roditeljima, nastavnicima i sl. U toj službi se djeci po potrebi mogu organizovati razgovori kako bi ih stručna lica saslušala i eventualno pomogla. Kod činjenice da jedan broj djece nije dolazio na nastavu, zbog problema koji su roditelji primjetili, mišljenja smo da je bilo potrebno da ova služba savjetodavno radi sa djecom u cilju prevazilaženja problema i njegovog rešavanja u najboljem interesu učenika.

17. Zapaža se da je Škola donijela Godišnji plan rada¹ tre da u planu ima brojne aktivnosti osim hospitacije, te i proces samoevaluacije – utvrđivanje kvaliteta rada Škole. naime, za mart/april 2024 godine planirano je Učešće u procesu samoevaluacije – utvrđivanje kvaliteta rada Škole, podrške koju škola pruža učenicima, kvaliteta vannastavnih aktivnosti; saradnja Škole sa lokalnom zajednicom, partnerima i roditeljima Očekuje se da škola realizuje aktivnosti koje je planirala.

Polazeći od navedenog, u cilju zaštite prava i najboljeg interesa djece, Zaštitnik daje

Preporuke

¹ <https://os-X.me/wp-content/uploads/2023/10/GODI%C5%A0NI-PLAN-2023-2024..pdf>

JU OŠ „X“ X

- da u narednom periodu, nastavi preduzimanje radnji i mjera shodno Godišnjem planu rada za školsku 2023/24 godinu, a naročito aktivnosti u dijelu unaprijeđenja međusobnih odnosa u ustanovi te unapređenju podsticajnog školskog okruženja i razvoja povoljne školske klime;
- da pedagoško-psihološka služba ukoliko procijeni da je potrebno obavi razgovor sa učenicima IV 3 odjeljenja (koji su navodili probleme zbog ponašanja učiteljice) i pruži im podršku;
- da nastavi da prati konkretnu situaciju i u skladu sa tim preduzima raspoložive aktivnosti.

Škola je dužna da u roku od 30 dana od dana prijema ovog mišljenja, shodno odredbi člana 42 Zakona o Zaštitniku/ci, Zaštitniku dostavi izvještaj o mjerama preduzetim na izvršenju preporuka.

**ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE**
Snežana Mijušković

Dostavljeno:

- JU OŠ „X“ X
- podnosiocima pritužbe
- a/a